

KISBERZSENY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Kisberzseny bemutatása	5
<i>A település története, általános településkép, településkarakter</i>	
3. Örökségünk	7
<i>A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők</i>	
4. Építészeti útmutató	10
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Telepítés</i>	
<i>Színek</i>	
<i>Terepalakítás</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Erkélyek, tornácok</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Homlokzatképzésre</i>	
5. Mai példák	22
6. Utcák, terek	24
7. Hirdetések, reklámtáblák	26
8. Impresszum	27

BEVEZETÉS

1

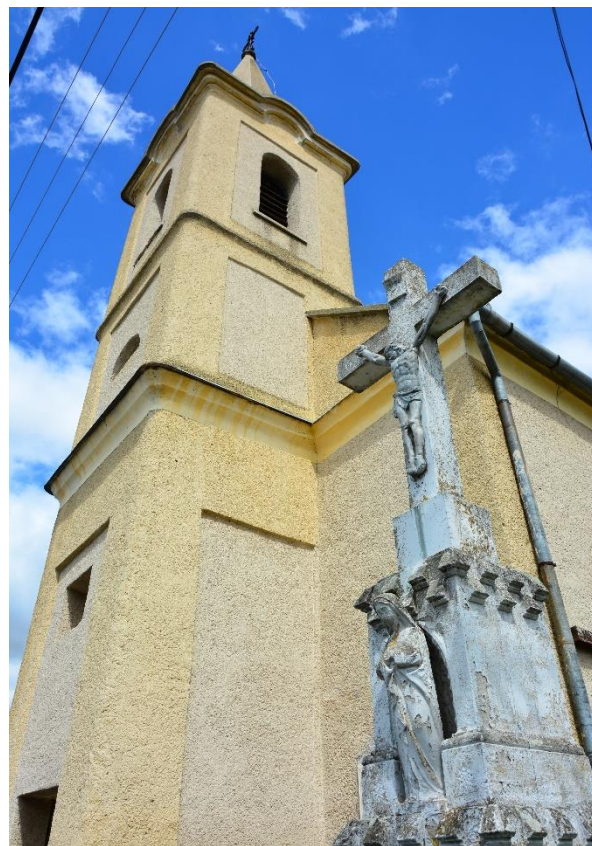
Nagy örömünkre szolgált, hogy megalkothattuk Kisberzseny településképi arculati kézikönyvét. A kiadvány hivatott bemutatni a község történelmét, természeti-, és épített értékeit. A leghangsúlyosabb fejezetnek az építészettel foglalkozó egységet szántuk. A község gazdag öröksége a településképet nagyban meghatározza. A hagyományok tisztelete, épített értékeink megővése nagy feladatunk a jövőben. Ebben kívánunk segítséget nyújtani építészeti ajánlásainkkal.

A szakszerű szempontok alapján összeállított tudásanyag elősegítheti Kisberzsény településképének megfelelő alakulását. A hagyománytudatos építészet megteremtése ebben kiemelt szerepet játszik. Ajánlásainkat közérthető módon írtuk le, azokat fényképekkel és ábrákkal szemléltettük.

A településen kerülendő építészeti stílusokat, elemeket is feltüntettük, hiszen ezek elkerülése is fontos. A kiadványt nem csak a helyi lakosoknak ajánljuk, hanem a település után érdeklődőknek is. Reméljük, hogy közösen alkotott szabályaink hozzájárulnak Kisberzsény megfelelő fejlődéséhez.

Szeretnénk kiemelni, hogy a kézikönyvet nem tekinthetjük lezártnak, hanem sokkal inkább egy folyamatosan bővülő, szemléletformáló kiadvány.

KISBERZSENY BEMUTATÁSA

Kisberzsény a Veszprém megyében, a Devecseri járásban található. Déli szomszédja Veszprémgalsa, tőle keletre Apácacsatorna található. A község a Torna patak jobb partján, a Torna-Marcál torkolattól keletre fekszik. A településtől északra található a 8-as számú főút, erről lecsatlakozva érjük el Kisberzsényt, amely lélekszáma a 2015-ös adatok alapján 82 fő.

A település történelme nagy múltra tekint vissza. A felszíni leletek szerint Árpád-kori falu nyomait találták a közelben, amely a XIV–XV. században tovább épülhetett. A települést az első írásos adatok 1398-ban említik, akkor Nemes Berzsény néven. A XIV-XV. században Somló vár tartozékaként szerepelt. Kisberzsény lakói egytelkes nemesek és parasztok voltak. A lakosság megélhetési forrása a földművelés, a szőlőművelés volt évszázadokon keresztül. Az itt élők 1774-ben saját költségükön imaházat építettek, 1771-ben pedig már katolikus iskolával is rendelkeztek.

1. térkép Az első katonai felmérés (1763-1787)

A falu népessége 1785-ben 335 fő volt, és az 1949-es népszámlálási adatok szerint is még 339-en éltek itt. (1920-ig, száz éven át, közel 400-an lakták.) A népességszám 1960-ra 272-re csökkent, és a következő évtizedekben is tovább fogyott. 2003 elején mindössze 99 lakója volt Kisberzsénynek. A népesség elvándorlása a termelőszövetkezetek megalakulásával kezdődött, ezt tovább erősítette, hogy a fiatalok tanulmányaik befejezése után már nem tértek vissza, másutt találtak munkalehetőséget és lakóhelyet.

2. térkép A második katonai felmérés (1806-1869)

A termelősövetkezetek felbomlásáig még viszonylag megoldott volt az itt élők megélhetése, ma már csak az ingázók jutnak keresethez Jánosháza, Devecser, Tüskevár, Kerta munkahelyein. A lakosság szinte teljes egészében római katolikus vallású (néhányan evangélikusok). Az idősödő népesség egyre kevésbé foglalkozik állattartással, a fiatalabbak sem tekintik kifizetődőnek. Néhány éve még jelentős szarvasmarha állomány volt a faluban, ma már egy sincs. Még saját maguk számára sem szívesen tartanak hízót, csak baromfiak vannak a falusi portákon. A község tisztaságát féltőn óvják, ezzel több elismerést összegyűjtve.

ÖRÖKSÉGÜNK

3

Veszprém megye építészeti öröksége igen gazdag, az aprófalvak sokasága megőrizte az egykor kialakult településképet. Az egykori mezőgazdasági települések elvesztették megtartó erejüket, nem igazán találták helyüket a kialakult rendszerben. A nagyobb beruházások elmaradtak, az emberek többnyire elvándoroltak. A vidék meghatározó örökségeit a parasztházak testesítik meg, melyek a XIX. század végét és a XX. század elejét építészetét tükrözik. Ez Kisberzsény esetében is elmondható, hiszen lakóházainak háromnegyede 1945 előtt épült. A falvak településszerkezetét ezeréves fejlődés formálta, alakította. A XX. századra ésszerű okok miatt a keskeny, hosszú telekrendszer jött létre, amelyről csupán a szerek, szegek, ólaskertek, tanyák és középirtokosok telkei tértek el. Ezen a keskeny telkeken ugyancsak kialakult az idézett hosszúház, amelynek helye a telek elején van, utcára tekintő homlokzattal, ezelőtt virágos kis kerttel vagy anélkül. Esetenként az udvarra néző ablakkal. A lakással szemben volt a lakóudvar, néhol kúttal, esetleg nyári konyhával, műhellyel, vagy még virágágyásokkal, szőlőlugassal is kiegészítve. A gazdasági épületek, istállók, ólak a parasztház szerves részét képezték. A mindennapi paraszti életnek megfelelően épült lakóházak a hagyományok tiszteletét, a természet szeretetét közvetítették. Ezen épületek megfelelő fenntartása, gondozása igen fontos. A lakóházakhoz a helyi építőanyagokat használták, az emberek egymásnak segítve építkeztek. Az épületek jellemzően világos, fehér színezéssel bírnak. Jellemző tetőformájuk a nyeregtető, illetve a kontytető. Héjazatként a cserép, illetve a pala az elterjedt. Kisberzsény esetében a vidékies polgári lakóházak is megjelentek. Ezek több ablakkal néztek az utcafrontra, más elrendezéssel épültek.

A szocializmus irányváltásai az építészetre is kihatott. A paraszti kultúra visszaszorítása új igényeket eredményezett. A szocialista kockaházak a megyében is jelentős számban jelentek meg. Az aprófalvak esetében, mint amilyen Kisberzsény is, a parasztházak maradtak a településkép meghatározói. A szocialista kockaépületek a hagyományok elhagyásával épültek. Az új igényeknek megfelelő, magasabb komfortszinttel rendelkező lakóházak más elrendezéssel épültek. Magasabb alapzattal, más építőanyagokat használva jöttek létre. Jellemző tetőfedésük a pala és a cserép volt. A korábban megszokott istállók, ólak néhol megmaradtak. Többnyire garázs, vagy egyéb tároló tartozott az udvarhoz.

Szent Mihály templom

A település római katolikus temploma a korábbi fatemplom helyén áll. Az épület a XIX. században épült. A templom a falu központjában magasodik, mellette kőkereszt áll. Az építmény megjelenési formája letisztult, kisebb homlokzati díszekkel rendelkezik.

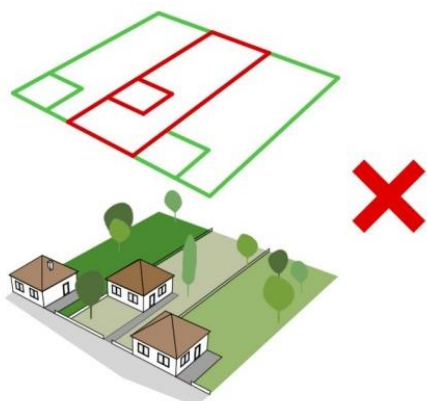
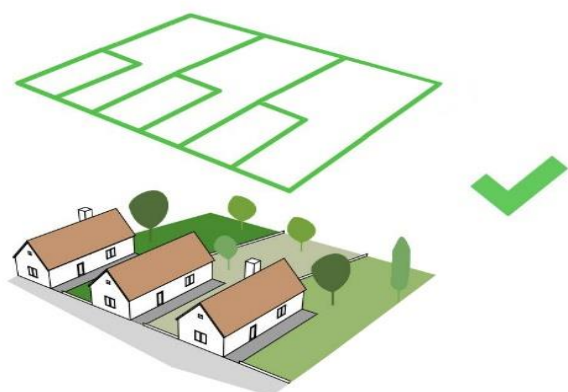
Természeti értékei

Kisberzsény tiszta, nyugodt környezete ideális a pihenésre vágyóknak. A vidék kiváló termőföldjén már a múltban is kitűnő szőlőket termeltek.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

Az építészeti útmutatóban Kisberzsényre olvashatók ajánlott építészeti megoldások, melyek segítségképpen szolgálnak az új épületek építésekor és meglévők felújításakor, hogy azok környezetükbe illeszkedve jöjjenek létre.

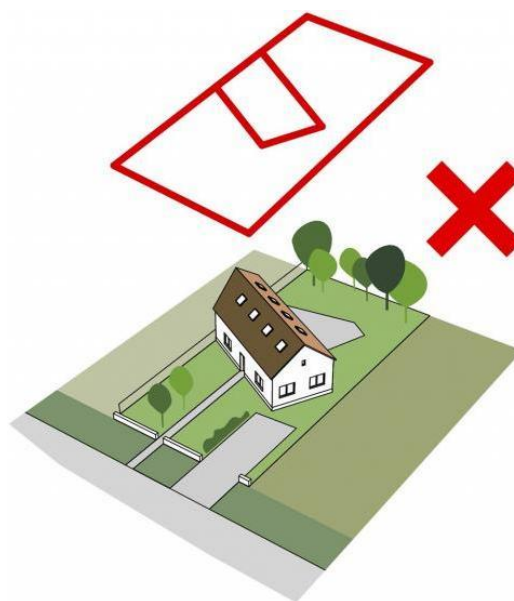

TELEPÍTÉS

A településen oldalhatáros beépítésekkel helyezkednek el a lakóházak, melyek általánosan utcavonalasan lettek telepítve, de előfordulnak erlőkertes elhelyezkedésű épületek is.

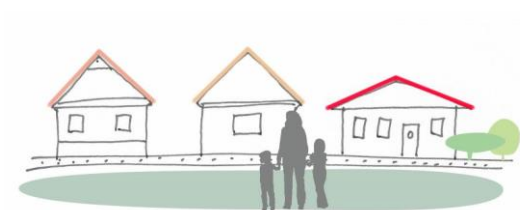
A kialakult építési sávtól eltérni új építés esetén nem javasolt, mivel az egy vonalban álló házak alkotnak harmonikus utcaképet.

Kerülendő a meglévő beépítési vonaltól hátrahúzni vagy elforgatni az új telepítésű lakóházat.

A képen egy tanácsos utcavonalas beépítés látható, melyen Kisberzsényen álló lakóépületek vannak.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Kisberzsényen a magyar hagyományos falukhoz hasonlóan a magastető kialakítása ajánlott, mely dőlése a meglévőkhöz hasonlóan 35-45 fok között mozog.

Az új épületek és tetők kialakításakor a környezetbe illeszkedés érdekében a tetőhajlásszöget a szomszédos épületekhez hasonlóan célszerű meghatározni.

MAGASSÁG

A településen földszintes házak vannak. Az egy szintes épületek közé több szintes ház elhelyezése kerülendő. A hirtelen kimagasodó épületek zavaró hatással lennének a falusi környezetre. Kisebb településeknél a templomnak kell a legmagasabb építménynek lennie.

Az alább látható fotón Kisberzsényen álló házak láthatók, melyek közel azonos építménymagasságukkal és tetőkialakításukkal alkotnak harmonikus utcaképet.

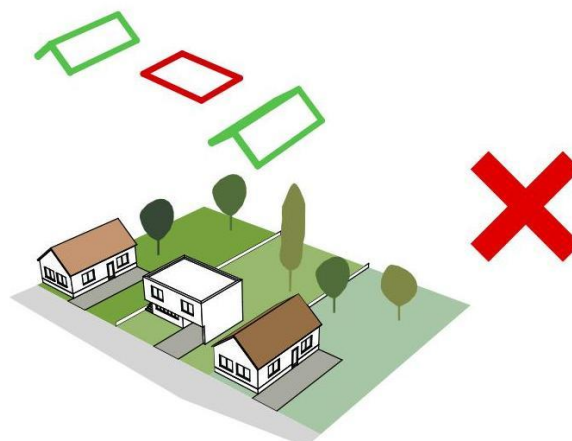

TETŐFORMA

A településre jellemző tetőformák a nyeregtető, a kontytető és a csonka kontytető, mely formák javasoltak új épületek építése esetén.

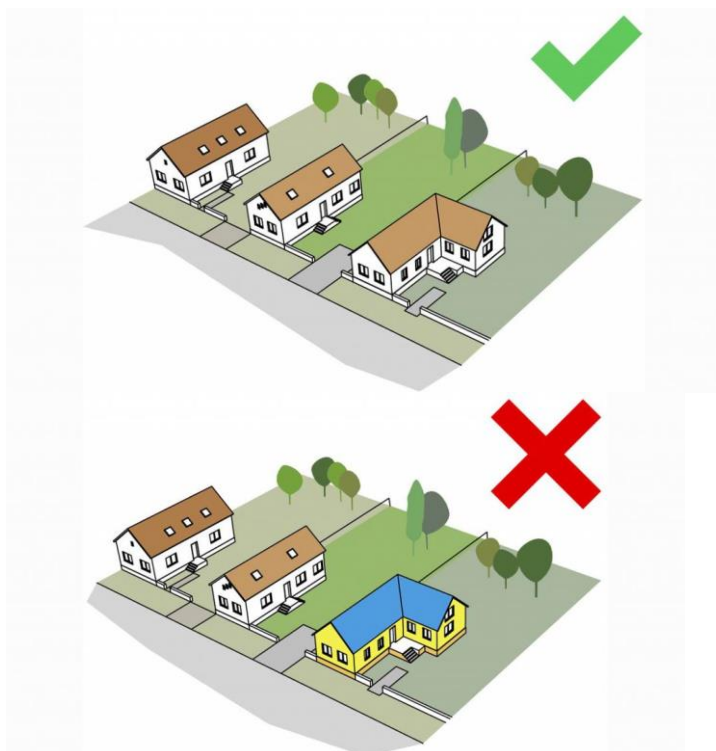
Kisberszeny hagyományos építészeti környezetében kerülendők a modern tetőformák kialakításai, így például az összetett tető és a lapostető használata nem tanácsos.

Új lakóházak megépítésekor a szomszédos épületekhez igazodó tetőforma megválasztása kiemelten fontos.

A lenti képek a településre jellemző kontytetőre és nyeregtetőre mutatnak példát.

SZÍNEK

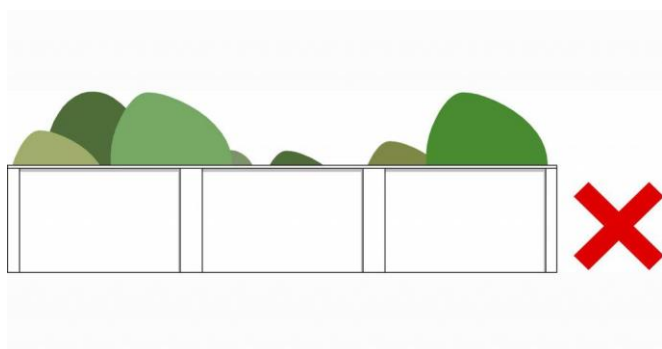
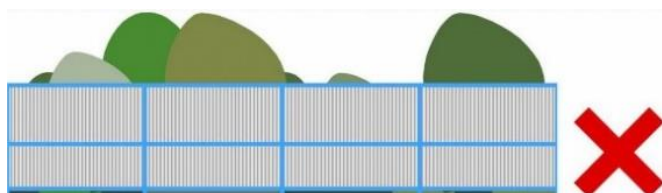
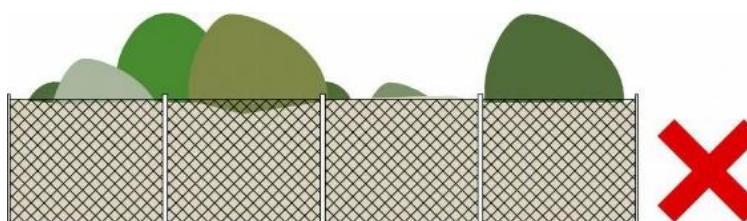
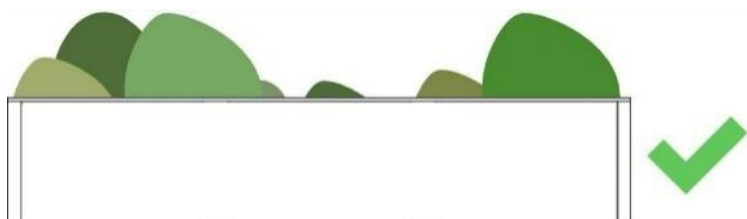
A településen jellemző a világos pasztellszínű homlokzat, a vöröses tetőhéjazat és velük harmonizáló festett vagy kő lábazat használata, melyekhez hasonlóan javasolt az új épületeknél és felújításoknál a színek használata.

Közel azonos színek használata karakterhű utcaképet eredményez, így kerülendők az élénk és harsány színek. Nem elfogadható a rikító fémlemez fedés és burkolat sem vagy a túlzott homlokzatzsívítás.

A képen ideális színhasználatra látható példa. Tanácsos a világos pasztellszínű homlokzatzsívítés.

Kisberzsenyén készült képen egy jó kialakítású tömör, színezett, barna fém kapuval rendelkező kerítés látható

KERÍTÉS

Kisberzsenyén a tömör, falazott, vakolt, színezett, épülethez illeszkedő kerítések jellemzők az utcavonalon, ahol a kerítésekkel harmonizáló tömör vagy áttört fém kapuk vagy lábazatos fa kapuk vannak. A további oldalhatárokon áttört kerítések jellemzők.

Kerülendők az áttört náddal bevont kerítések és az előgyártott palenels kerítések, amennyiben meglévők betonkerítések, azokat paszellszínekkel célszerű lefesteni.

KERÍTÉSEK

A településen a tömör kerítések használata javasolt. A képek a településen látható jó példákat mutatják. A kerítéseket épülettel harmonizáló módon javasolt kialakítani.

Kerüldendő az előregyártott betonkerítés használata.

KERTEK

Településképi szempontból fontos, hogyan alakítjuk ki és gondozzuk zöldfelületeinket. A szabadabb utcaszerkezet, áttört kerítések következtében a zöldfelület szövetszerűbb kialakítású, a kerítésen belül kialakított előkertek részek együtt élnek az utcával. Egy-egy szépen megformált kertrészlet az egész utcaképet befolyásolja. A képek nem a településen készültek.

Pihenőkert, udvar

A településeken a hátsó területeket több évszázadon át megművelték, így biztosítva a helyben élők megélhetését. Ma is több helyen találunk gyümölcsöst vagy konyhakertet. A XXI. században már vidéken is némileg átalakult az élet: az ember vágyik a pihenésre, melyet leggyakrabban saját kertjében kaphat meg. Ebben segíthet, ha a lakókörnyezetünket igényesen formáljuk. Egy szép pihenőkert a ház mögött, kerti tűzhellyel az életminőségünket javítja.

ANYAGHASZNÁLAT

Településképi szempontból elsőroban a cserép használata ajánlott tetőhéjazatnak.

Kerülendő a falu arculatába nem illő hullámpala és fémlemez fedés.

Javasolt gépkocsibeállók és járdák burkolásakor a térkő használata.

Kerülendő az aszfalt és beton burkolat alkalmazása.

AJTÓK, ABLAKOK, KAPUK

Kizsberzsenyén utcáin változatos nyílászáró kialakítások figyelhetők meg. Épületeken elsősorban a hosszanti elrendezésű sötét fa ablakok javasoltak, melyek műanyag redőnytök helyett zsalugáterrel felszerelhetők. Az utcai kapuknál tömör fa vagy fém kialakítás tanácsos. A bejárati ajtóknál tömör fa ajtók használata célszerű.

RÉSZLETEK

Kisberzseny sík vidékén népi hagyományokra visszatekintő építészeti részletek találhatók. A nyeregtetős épületek csipkefallal, szimmetrikusan díszített oromfallal, füstlyukakkal, kiemelt párkánnyal és esetleg az elkészülést mutató dátumokkal ellátottak. A kontyútetős házaknál a környékre jellemző a „füles” kialakítás, melyet a jobb felső kép mutat. Az épületekhez tartozó kerítések díszítettége is gyakori, melyeknél fontos, hogy az épülettel harmonizálón legyenek kialakítva.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A településen a népi mesterek által használt homlokzatképzésre találni számos példát. Ezen épületek utcai homlokzatai díszítettek, csipkefallal vagy „füllel” kialakítottak, két hosszanti elrendezésű fa ablakkal rendelkeznek, szimmetrikusak, az oromzatos falak díszített párkánnyal ellátottak és az ablakok árnyékolása zsalúágterrel megoldott.

MAI PÉLDÁK

Népi hagyományok karakterét magán hordozó falukban fontos, hogy milyen stílusú új épületkialakítások és felújítások történnek. Kiemelten figyelemmel kell lenni arra, hogy a település arculatába illő építkezések legyenek, melyek illeszkednek az utcaképbe. Javasolt korszerű eszközöket használni, amik népi részleteképzéssel kialakítottak. A településre jellemző építészeti megoldásokat figyelembe véve környezetbe illeszkedő új épületek valósulhatnak meg.

A képeken néhány mai példa látható, melyek nem a településen készültek.

Régi, népi építészeti karaktert hordozó épületek felújítása, vagy új építésű épületek elhelyezése hagyományos épületek környezetében

Kisberzsényen oldalhatáros, utcavonalas beépítés jellemző. Az épületek általában utcára merőleges telepítésűek, csonkakontyos, kontyos vagy nyeretetősék. Az épületek között általában tömör kerítések vannak. A település karakteréhez illően kell az új épületeket is kialakítani, valamint a meglévőket felújítani. Az anyag és színhasználatot a meglévő hagyományos épületekhez igazodva javasolt megválasztani, így a szomszédos épületekkel harmónizáló újítások történhetnek. Kimeleten fontos az utcafronti homlokzatok hagyományok szerinti megvalósítása, a szükség szerinti modernebb elképélések az udvar irányába kerülhetnek kialakításra. (Képek nem a településen készültek.)

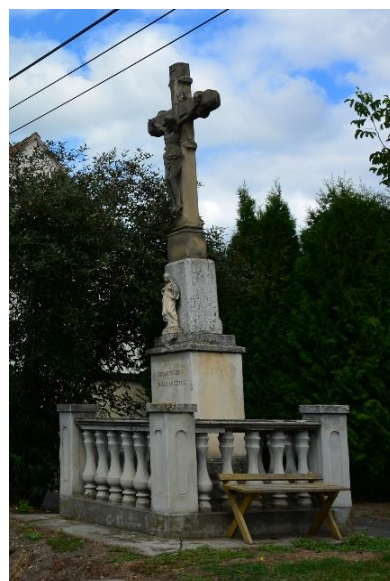
UTCÁK, TEREK

A település központjában található teresedésen kívül a széles, két oldalt zöldsávos, utcavonalas beépítésű utcák jellemzik a községet.

Település sajátos részei

Kiszberzszenyen több szakáris kőszobor és hagyományos artézi kút került elhelyezésre, melyek a település utcáit díszítik.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Kisebbségi településeknél a fa táblák és vas cégérek reklám célú alkalmazása elfogadott. Kerülendő a nagy városokban jellemző molinó, óriásplakát és fényreklám használata.

A képen kerülendő molinóra látni példát.

IMPRESSZUM

KISBERZSENY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Kisberzsény e-mail címe: berzsény@inforfax.hu
Kisberzsény postai címe: 8477 Kisberzsény, Széchenyi utca 20.
Telefon: +36 88 258-004
Polgármester: Ferenczy Lajos

Főpítész: Farkas István
Főépítész e-mail címe: kisberzsény@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Németh István, Bujáki Bence
SZÖVEG: Németh István, Kovács Krisztián
FOTÓ: Farkas István, Németh István
ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.
GRAFIKAI TERVEZÉS: Farkas István, Kőrösi Emese Edit

Budapest, 2017. december 08.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amelyek a település arculatát, karakterét kedvező irányba módosíthatják.

A kézikönyvben kerülendő példaként szereplő képek nem a településen készültek.